

Završna konferencija projekta IRCiS - Izvještaj

U petak, 12. svibnja 2023. u prostorijama Veleučilišta Edward Bernays u Zagrebu, održana je završna konferencija projekta IRCiS - *Integracija djece izbjeglica u školama: istraživanje efikasnosti školskih intervencija u izgradnji pozitivnih međugrupnih odnosa djece izbjeglica i domicilne djece u Hrvatskoj* pod pokroviteljstvom Ministarstva znanosti i obrazovanja.

Projekt je financiran u okviru Hrvatsko-švicarskog istraživačkog programa (CSRP), a provodi se od 1. rujna 2019. Voditeljica hrvatske istraživačke grupe je izv. prof. dr. sc. Margareta Jelić (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu), a projekt se provodi u suradnji s istraživačkom grupom sa Sveučilišta u Laussanei pod vodstvom prof. dr. sc. Fabrizia Butere. Na konferenciji su, uz predstavnike znanstvene zajednice i švicarskih donatora, sudjelovali predstavnici javnog i civilnog sektora, uključeni u pružanje podrške obrazovanju i integraciji djece izbjeglica, te predstavnici osnovnih i srednjih škola u Hrvatskoj. Sudionicima su se obratili voditeljica projekta izv. prof. dr. sc. Margareta Jelić, viši savjetnik za nacionalne programe Agencije za odgoj i obrazovanje Tomislav Ogrinšak te ravnatelj Uprave za nacionalne manjine u Ministarstvu znanosti i obrazovanja Nandor Čapo. Skupu se također obratio Roland Python iz Švicarske ambasade u Zagrebu u ime švicarskih donatora.

Projekt se bavi integracijom djece izbjeglica u osnovne škole te programima poticanja tolerancije i prihvaćanja različitosti. U sklopu konferencije predstavljene su dosadašnje aktivnosti i rezultati projekta, s naglaskom na razvijene modele školske integracije djece izbjeglica, a predstavljeni su i rezultati provedbe tih programa u školama. Nastavnici koji su te programe provodili u svojim školama podijelili su svoja iskustva i dojmove o provedbi i učinkovitosti programa. Povodom završne konferencije istraživački tim projekta izradio je *Priručnik za provedbu radionica suradničkog učenja i zamišljenog kontakta* (dostupan na [hrvatskom](#) i [engleskom](#) jeziku), u kojem su opisane teorijske postavke projekta kao i konkretne radionice koje su provedene u osnovnim školama diljem Hrvatske te stavovi hrvatskih osnovnoškolaca prema djeci izbjeglicama. Priručnik je obavljen u otvorenom pristupu, a svi sudionici konferencije dobili su ga i u tiskanom izdanju.

U okviru konferencije održan je panel pod nazivom *Kako je hrvatski školski sustav odgovorio na izazove integracije djece: što smo postigli, što (još) moramo učiniti?* koji je moderirala prof. dr. sc. Dinka Čorkalo Biruški. Sudionice su panela dolazile iz različitih institucija i organizacija uključenih u integraciju djece izbjeglica: Ana Marinović Radojković (OŠ Gustav Krklec, Zagreb), Ella Kravchenko (Hrvatski Crveni križ), Nejra Kadić Meškić (Centar za kulturu dijaloga) i Zrinka Lochert (Grad Zagreb).

Panelistice su istakle kako prepoznaju neke **pozitivne pomake** u procesu integracije danas u odnosu na razdoblje prije nekoliko godina i to u sljedećim aspektima:

- MZO je pripremlilo pravilnik za uključivanje u školu djece stranaca/inojezičara.
- Djeca izbjeglice sada brže dobivaju OIB (što znatno olakšava administraciju).
- Bolja je prohodnost unutar obrazovnog sustava (prelazak iz OŠ u SŠ).
- Djeca se sada mogu uključiti u pripremnu nastavu iz hrvatskog jezika u matičnoj školi.
- Omogućeno je opisno ocjenjivanje djece izbjeglica u e-dnevniku dok su u pripremnjoj nastavi iz hrvatskog jezika (vrijedi za tražitelje i azilante).

- U nekim je školama ostvarena odlična suradnja s nevladinim organizacijama te sa studentima volonterima kao „interkulturalnim pomagačima“ (npr. Odsjek za pedagogiju, FFZG). Grad Zagreb posebno ističe izradu Akcijskog plana koji u prijedlogu sadrži 7 mjera, a uključuje i stipendiranje učenika u srednjim školama i visokom obrazovanju, kao i žena koje se žele vratiti obrazovanju.

S druge strane, na panelu su istaknute i neke **poteškoće** koje su još uvijek prisutne u procesu školske integracije izbjeglica:

- Problemi u organizaciji pripreme nastave (prekidi u održavanju pripreme nastave, nedostatak školovanih predavača).
- Iako su po dolasku izbjeglice dobro prihvaćene u školama, kasnije nedostaje resursa, znanja i poticaja da se nastavnici aktivnije bave njima i da ih uključuju u nastavu, pa djeca izbjeglice gube motivaciju, nisu aktivni na satu i mogu razviti negativan stav prema školi.
- Djeci izbjeglicama iz Ukrajine je teško pratiti i hrvatsku i ukrajinsku nastavu, što čine jer očekuju skori povratak u Ukrajinu.
- Iako je primjetan napredak u sustavu integracija ostvaren za ukrajinsku djecu koja su pod privremenom zaštitom, to ne vrijedi za sve strance. Time je stvoren dvostruki sustav koji u praksi izaziva poteškoće.

Na temelju ove rasprave panelistice su ponudile i **prijedloge kako dalje unaprijediti sustav** školske integracije izbjeglica. Prije svega, ističu kako je sustav postao fleksibilniji i protočniji otkada su došle izbjeglice iz Ukrajine i to vide kao pozitivan pomak koji bi se trebao preslikati i na izbjeglice iz drugih zemalja. Iako to djelomično pripisuju i većoj sličnosti s ukrajinskom kulturom i sličnijem jeziku, ističu i veću političku volju da im se izađe u susret. Konkretni dodatni prijedlozi uključuju:

- obaveznu pripremu nastavu hrvatskog jezika od *dva sata dnevno* za svu novopridošlu djecu izbjeglice i to u trajanju od jedne školske godine,
- odgovornost za procjenu potrebe djeteta da pohađa ili nastavi pohađati pripremu nastavu treba dati povjerenstvima škole, a ne time dodatno opterećivati administrativne službe lokalne samouprave, jer to usporava proces integracije,
- dodatne edukacije učitelja za rad u inojezičnim učionicama odnosno višejezičnom okruženju,
- uvođenje „učitelja pomagača“ ili „drugog učitelja“,
- uvođenje sustavne profesionalne supervizije za učitelje koji rade s djecom inojezičarima ili omogućiti da se mogu umrežiti i međusobno se supervizirati učitelji i nastavnici iz obližnjih škola,
- objediniti postojeće materijale na stranicama MZO i AZOO (npr. posebna stranica za učitelje u inojezičnoj učionici),
- osigurati trajniju podršku djeci izbjeglicama (ne samo početnu), ali i nastavnicima koji s njima rade.

Neki od primjera dobre prakse koji su navedeni tijekom rasprave su poticanje djece izbjeglica da u okviru nastave govore o svojoj kulturi (samo ako to žele), korištenje metode suradničkog učenja, povezujuće izvannastavne aktivnosti, uvođenje „buddy-sustava“ u školama gdje učenik dobiva vršnjaka-pomača.

U tom je kontekstu predstavnica Grada Zagreba, Zrinka Lochert istaknula kako Zagreb nudi besplatne sportske aktivnosti za djecu izbjeglice, a poteškoću vidi u slaboj ekipiranosti školskih stručnih službi što bi trebalo ispraviti.

Tomislav Ogrinšak u ime AZOO ističe kako je Agencija spremna odmah ponuditi program edukacija za usavršavanje nastavnika u području integracije djece izbjeglica.

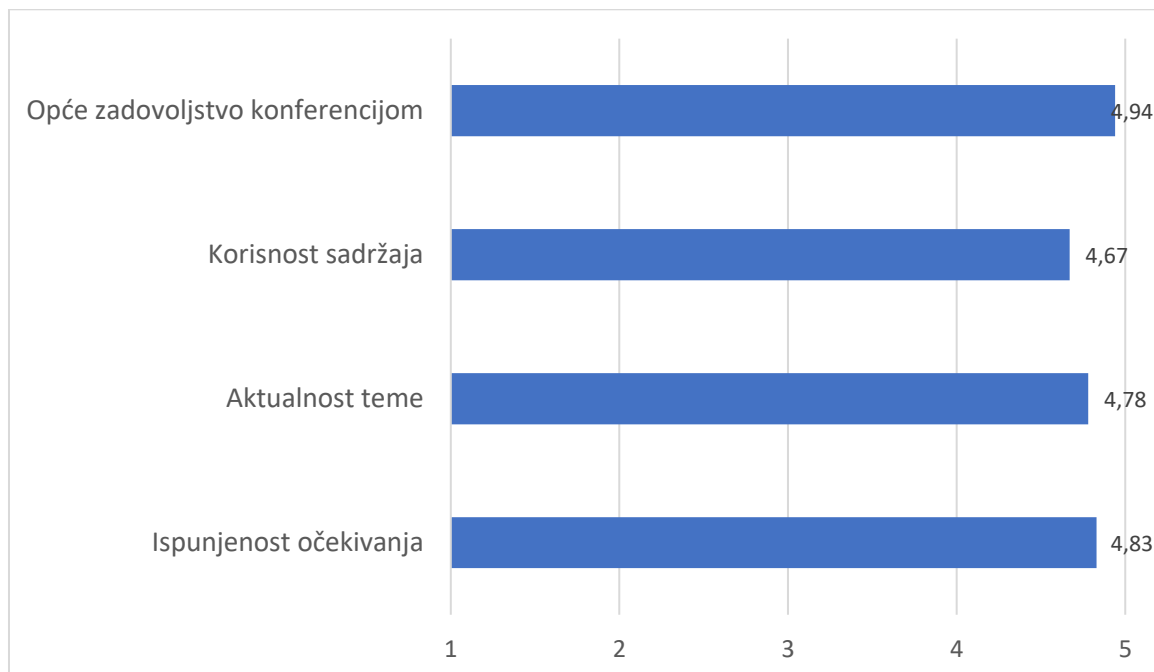
Konačno, Nandor Čapo kao predstavnik MZO ističe kako je već sada prema Pravilniku predviđeno jedan do dva sata dnevno nastave iz hrvatskog jezika (odnosno 5-10 sati tjedno), bez odobrenja posebne komisije, no samo za djecu izbjeglice iz Ukrajine. Smatra kako bi to bilo moguće preslikati na cijeli sustav, odnosno za sve inozemne učenike. Međutim, prepoznaje moguću poteškoću u nedostatku nastavnika koji su osposobljeni poučavati hrvatski kao strani jezik te upozorava na nužnost promjena u obrazovanju nastavnika kako bi bili osposobljeni poučavati hrvatski kao strani jezik.

I sudionike konferencije pitali smo što bi po njihovom mišljenju trebalo poduzeti da bi proces integracije djece izbjeglica bio uspješan. Njihove odgovore također prikazujemo u ovom izvještaju, kao dodatni poticaj zajedničkim nastojanjima svih sudionika ove konferencije da se proces integracije učini boljim i učinkovitijim:

- Bolje priprema škole i nastavnika na prihvat izbjeglica.
- Podrška nastavnicima kroz osiguranje edukacije i dodatak na plaću.
- Formiranje "tima" u svakoj školi koji se bavi djecom izbjeglicama (ali ne volontiranje).
- (Do)školovanje profesora hrvatskog jezika za predavanje hrvatskoga kao stranoga jezika.
- Podrška resorne institucije kroz materijale i senzibilizaciju okruženja.
- Jednak odnos prema svim skupinama migranata (tražitelji azila, osobe pod međunarodnom i privremenom zaštitom, ekonomske migrante itd.).
- Smjernice za rad s jasno podijeljenim ulogama i obvezama.
- Jedno mjesto na kojemu se mogu pronaći sve informacije potrebne za upis djece migranata u školu i sve ostale važne informacije s popisom svih važnih kontakata na državnoj i lokalnoj razini.
- Oformljivanje tima unutar MZO koji bi uključivao stručnjake za konkretna područja koja se tiču procesa integracije djece izbjeglica (sociologa migracija, psihologa, inojezičnih stručnjaka, osnovnoškolskih i srednjoškolskih učitelja i njihovih stručnih službi).

Sudionici konferencije dobili su link na evaluacijski obrazac gdje su na skali od 1 (*uopće ne*) do 5 (*u potpunosti da*) iznimno pozitivno ocijenili različite aspekte konferencije. Prema rezultatima evaluacije, sudionici su iznimno zadovoljni konferencijom (prosječna ocjena 4.94), temu smatraju aktualnom te smatraju da je sadržaj održane konferencije bio vrlo koristan. Također smatraju da je konferencija u najvećoj mjeri ispunila očekivanja (*Slika 1*).

Slika 1. Evaluacija konferencije

Sudionici su u evaluaciji konferencije posebno istakli korisne i primjenjive materijale, odličnu organizaciju i povezivanje znanosti i prakse. Također su im se svidjeli primjeri dobre prakse kao poticaj za provedbu radionica u njihovim školama.

Izvještaj priredila

izv. prof. dr. sc. Margareta Jelić, voditeljica projekta